

A rejtőzködő igazság megkeresése

„A zentai Városparancsnokság a Bánát, Bácska és Baranya területén bevezetett katonai közigazgatás alacsony szintű szerveként 1944. október 20-án kezdte meg munkáját és egészen 1945. február 15-ig látta el feladatát.

A zentai Városparancsnokság illetékessége kiterjedt a Zentai Járás egész területére, amelyhez Magyarakanizsa és Zenta városok, valamint Horgos, Martonos, Ada és Mohol községek tartoztak.”

(Részlet a bevezetőből)

Szép számú érdeklődő előtt mutatták be a zentai Alkotóházban Molnár Tibor levéltáros helytörténész A zentai Városparancsnokság válogatott iratai 1944-1945 című új kötetét, mely a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, a Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság Magyar Tagozatának a közreműködésével, a Csongrád Megyei Levéltár és a Zentai Történelmi Levéltár kiadásában látott napvilágot. A megjelenteket Rácz Szabó László, a községi képviselő-testület elnöke és dr. Zakar Péter, a Csongrád megyei közgyűlés alelnöke köszöntötte.

– Mint ismeretes, Boris Tadić szerb és Sólyom László magyar köztársasági elnök két évvel ezelőtt megállapodott abban, hogy fel kell tárnai az 1944/45-ben történt eseményeket, és kutathatóvá kell tenni a levéltári anyagokat. Az egyeztetések megkezdődtek, de az ügy – szerintünk – nehézkesen mozdult előre. Mi, szegedi és zentai levéltárosok – túlságosan fontos dolgokról lévén szó – úgy gondoltuk, nem várhatunk, és közös projektumba kezdtünk, melynek eredményeként megjelent ez a könyv. A zentai városi parancsnokság irattára nem nagy terjedelmű, mindössze egy iratfolyóméter, 12 doboz. Az első menetben részletesen átolvastam az anyagot, és 120 dokumentumot választottam ki. Ezekből 80 került be a végső összeállításba. Arra törekedtem, hogy a vizsgált időszakot minél tárgyilagosabban mutassák be, és új ismereteket közöljenek – mondta bevezetőjében a szerző, majd dr. A. Sajti Enikő szegedi egyetemi tanár és dr. Mészáros Zoltán szabadkai levéltáros, történész arról beszélt, mit jelent a történelemszakma számára ez a kötet.

– Az adott témában kiváló helyezés illeti meg, hiszen a magyar nyelvű történetírásban ez az első olyan kötet, amely egy helység, de általában a katonai közigazgatás adatait közléte-szi. Mindenképpen hozzásegíti az itteni és az anyaországi magyarokat ahhoz, hogy könnyebben és felelősebben megértsék városuk és környezetük múltját. Az olvasók a forrásokat kapják kézhez, hogy pontosan lássák, mi történt. A kötet elsősorban arról szól, hogyan épül ki Jugoszláviában egy úgynevezett szovjet típusú állam, vagyis a Tito nevével fémjelzett rendszer. Ilyen értelemben átlépi a klasszikus helytörténet vagy a szűk patria történetének a kereteit, hiszen az iratok nemcsak Zentáról, hanem a tágabb környezetről is szólnak. A könyvben megragadhatóak az új közigazgatás létrejöttének első pillanatai, amikor nem civil, hanem katonai közigazgatás jön be és mutatja meg az erejét. A hadsereg feladata lesz az igazságszolgáltatás, a lakosság ellátása, de ő végzi az anyakönyvezést is. Megtörténik a közigazgatás nacionalizálása, vagyis a magyarok kizárása. Meg kell jegyezni, hogy a magyarság részéről nem tapasztalható ellenállás, inkább bénultan szemlélik a folyamatot. A megtorlások kapcsán kevés irat van, de Zentán például meg-

Dr. A. Sajti Enikő, Molnár Tibor és dr. Mészáros Zoltán

örződik a kivégzési lista, ami a kötetbe is bekerült – magyarázta dr. A. Sajti Enikő.

Dr. Mészáros Zoltán megjegyezte: jó hogy vannak emberek, akik vállalják a rejtőzködő igazság megkeresését és napvilágra hozását. Véleménye szerint a könyv éppen a megfelelő időben érkezett. Azt tanácsolta a jelenlévőknek, fogadják be, ismerjék meg és emeljék meg a kalapjukat Molnár Tibor előtt és mindazok előtt, akik részt vettek az elkészítésében.

A zentai Városparancsnokság válogatott iratai 1944-1945 című kiadványt a nem magyar anyanyelvűek is olvashatják, hiszen a bevezető tanulmány szerb és magyar nyelven jelent meg, maguk a dokumentumok pedig szerb nyelvűek, magyar fordítással.

TÓTH Livia

Városparancsnokság, Zenta

Szám: 41/1944

1944. október 31.

A Népfelzabardító Bizottságnak

Zenta

Megtiltom mindenféle magyar nyelvű hirdmény, plakát és nyomtatvány kibocsátását, azokat csakis szerb-horvát nyelven lehet kiadni.

Halál a fasizmusra – szabadság a népnek!

Parancsnok

(olvashatatlan aláírás)

(A könyv 6. számú dokumentuma)